

Loppuraportti Helsingin Sanomain Säätiölle

Viestintä ja kehitys -säätiö (Vikes) – huhtikuu 2019

Maahanmuuttajat osaksi julkista keskustelua: Sananvapaus kansalaistaitona ja ihmisoikeutena Suomessa

Migrants' voices in public debate – utilizing freedom of speech in Finland

Hankkeen nimi

Maahanmuuttajat osaksi julkista keskustelua: Sananvapaus kansalaistaitona ja ihmisoikeutena Suomessa

Myöntövuosi

2017

Myönnetty summa

50 000 e

Hanke alkoi

Tammikuussa 2018

Hanke päättyi

31.12.2018

Hankkeeseen muualta saatu rahoitus (summa ja myöntäjä)

Ei muualta saatua rahoitusta, Vikesin omarahoitus 1 200 €. Hankkeen kuluraportti ks. LIITE 1.

Vastuuhenkilö (nimi, asema ja organisaatio)

Auli Starck, toiminnanjohtaja, Viestintä ja kehitys -säätiö (Vikes), aloitti 8.8.2018
(aiemmin Kirsi Koivuporras-Masuka)

Muut tutkijat/työryhmän jäsenet

Sanna Jäppinen, hankekoordinaattori, Viestintä ja kehitys -säätiö (Vikes), aloitti 5.3.2018
(aiemmin Riikka Seppälä)

Tiivistelmä hankkeesta

Maahanmuuttajat osaksi julkista keskustelua: Sananvapaus kansalaistaitona ja ihmisoikeutena Suomessa -hankkeessa Vikes vahvisti maahanmuuttajien medialukutaitoa ja mahdollisuuksia seurata julkista keskustelua, ymmärrystä suomalaisen median toiminnasta ja yleistä tietämystä sananvapaudesta ihmisoikeutena. Hanke toteutettiin yhdessä vapaaehtoisten toimittajamentorien, viestinnän tutkijoiden ja muiden yhteistyökumppanien kanssa.

Tiedon ohella osallistujille annettiin käytännön työkaluja mielipiteen- ja sananvapauden harjoittamiseen. Toimittajamentorit tarjosivat vinkkejä muun muassa haastattelutekniikasta, videokuvauksesta, juttujen rakentamisesta ja suomalaisen mediakentän moninaisuudesta sekä auttoivat osallistujia löytämään heitä kiinnostavissa teemoissa näkökulmia, haastateltavia ja mahdollisia julkaisukanavia.

Toteutustapa

Koulutus toteutettiin kolmessa kaupungissa: Helsingissä, Tampereella ja Vaasassa. Ensimmäiset työpajat järjestettiin huhtikuussa 2018 ja viimeinen kokoontuminen pidettiin marraskuussa 2018.

Alun perin tavoitteena oli järjestää kolmen erillisen työpajan sarja kaikissa kaupungeissa. Keväällä ensimmäinen ja toinen työpaja järjestettiin kaikissa kolmessa kaupungissa, yhteensä siis kuusi työpajaa. Kolmannen työpajan yhteydessä syyskuussa päätettiin koota kaikkien kaupunkien osanottajat ja toimittajamentorit yhteen ja järjestää yksi suurempi työpaja Tampereella. Vaasassa ja Helsingissä osallistujajoukko oli selvästi pienempi kuin Tampereella.

Ensimmäisten työpajojen teemana oli medialukutaito, suomalainen mediaympäristö sekä toimittajan työtä ohjaavat journalistin ohjeet. Toisissa työpajoissa keskityttiin sananvapauden mahdollisuuksiin ja rajoihin ja valeutisiin sekä kuultiin käytännön kokemuksia siitä, millaista on työskennellä maahanmuuttajataustaisena toimittajana Suomessa samoin kuin viestintätutkijoiden näkemyksiä siitä, miten maahanmuutosta ja maahanmuuttajista puhutaan suomalaisessa mediassa. Kolmannessa työpajassa toimittajamentorit kertoivat omia vinkkejään jutuntekoon ja videokuvaukseen ja ohjaisivat muutaman hengen pienryhmissä osanottajia eteenpäin näiden omien aiheiden kanssa.

Viimeisen kerran kokoonnuimme vielä marraskuun lopussa Helsingissä. Päätöstilaisuudessa saimme kuulla, mitä Ruskeat tytöt -media tarkoittaa ”meiltä meille” -konseptillaan, kävimme läpi osanottajien omia viestintäprojekteja ja/tai suunnitelmia siitä, miten he aikovat jatkossa osallistua julkiseen keskusteluun, kuulimme palautetta koulutuksen annista ja vierailimme opastetulla kierroksella Päivälehdessä museossa.

Koko koulutuksen ajan työtapana oli asiantuntija-alustusten, keskustelun ja käytännön toiminnan yhdistäminen. Alustusten jälkeen osanottajat työstivät aiheita eteenpäin pienryhmissä ja he jakoivat kokemuksiaan suomalaisen median käyttäjinä ja pääsivät kysymään asiantuntijoita syventäviä kysymyksiä aiheesta. Alusta asti osanottajia rohkaistiin myös miettimään aiheita, joita he halusivat itse tuoda mukaan julkiseen keskusteluun tai jolle he toivoisivat enemmän julkisuutta. Kaikki kolmanteen työpajaan osallistuneet maahanmuuttajat tekivät suunnitelman siitä, mitä aihetta ja miten he halusivat itse käsitellä.

Työpajojen kieli oli englanti. Ratkaisu oli toimiva, sillä kaikilla osanottajilla oli vähintäänkin melko hyvä englanti, useimmilla erinomainen. Valtaosalla suomi oli melko heikosti hallussa.

Hankeelle perustettiin myös Facebookiin ryhmä, johon liittyi 22 ihmistä: osanottajia, toimittajamentoreita ja Vikesin henkilökuntaa.

Hankkeen koordinointia hoiti Vikesin hankekoordinaattori Sanna Jäppinen 60-prosentisellä työajalla (5.3.2018 alkaen, sitä ennen Riikka Seppälä). Kaikissa työpajoissa ja viimeisessä tapaamisessa oli myös mukana toiminnanjohtaja (Kirsi Koivuporras-Masuka huhti- ja toukokuussa, syyskuusta eteenpäin Auli Starck). Vikesin viestinnän asiantuntija Esa Salminen oli mukana kahdessa työpajassa.

Osanottajat

Osanottajien haku alkoi tammikuussa 2018 hankkeen käynnistyttyä. Jaoimme tietoa koulutuksesta Vikesin verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavilla. Etsimme osanottajia myös muun muassa maahanmuuttaja- ja monikulttuurijärjestöjen sekä kaupunkien maahanmuuttajatyöstä vastaavien tahojen kautta. Lopulta suurin osa osanottajista löytyi erilaisten Facebook-ryhmien, kuten Afrofinns ja erityisesti Tampere foreigners (and not), kautta.

Koulutustasoltaan lähes koko osanottajajoukko oli korkeakoulutettuja, mutta alat vaihtelivat paljon luonnontieteistä kauppatieteisiin ja esimerkiksi rauhantutkimukseen. Osalla oli myös journalismin opintoja ja/tai työkokemusta. Osanottajia ilmoittautui kolmella paikkakunnalla mukaan alun perin yhteensä 40 henkilöä. Ensimmäisiin koulutuksiin paikalle tuli kuitenkin vain osa ilmoittautuneista ja väkeä jäi myös pois koulutuksen aikana. Joitain osanottajia tuli mukaan myös koulutuksen aikana.

Lopulta aktiivisesti työpajoihin osallistui 12 henkilöä. He ovat alun perin kotoisin Bangladeshista, Kiinasta, Nigeriasta, Filippiineiltä, Ruandasta, Vietnamista, Britanniaista, Brasiliasta ja Indonesiasta. Hanke oli tarkoitettu ensisijaisesti länsimaiden ulkopuolelta suunnatuille maahanmuuttajille, mutta koska tilaa oli, mukaan hyväksyttiin myös kaksi henkilöä Britanniaista sekä yksi toisen polven maahanmuuttaja, jonka vanhemmat olivat Kosovosta.

Puhujat ja toimittajamentorit

Valtaosa koulutusten puhujista osallistui hankkeeseen vapaaehtoisena. Korvaus maksettiin vain Mediakasvatusseuralle, jonka kanssa laajemmasta yhteistyöstä oli sovittu jo hankkeen suunnitteluvaiheessa, sekä Ruskeat tytöt -medialle, jonka edustaja oli puhumassa viimeisessä kokoontumisessa. Vikesin oman henkilökunnan lisäksi työpajoissa puhuivat seuraavat henkilöt:

- **Laura Pönkänen**, asiantuntija, psykologi, Mediakasvatusseura
- **Reeta Pöyhtäri**, viestinnän tutkija, Tampereen yliopisto; hallituksen jäsen, Vikes
- **Mari Maasilta**, viestinnän tutkija, Lapin yliopisto
- **Camilla Haavisto**, viestinnän tutkija, Helsingin yliopisto
- **Abdi Musse Muhamed**, toimittaja, kääntäjä ja tulkki
- **Mohamed Ibrahim**, toimittaja
- **Juha Rekola**, kansainvälisten asioiden asiamies, Journalistiliitto; puheenjohtaja, Vikes
- **Caroline Suinner**, AD, perustaja, Ruskeat tytöt -media

Toimittajamentorit olivat mukana jo ensimmäisissä työpajoissa ja osa myös toisissa työpajoissa. Kaikki viisi mentoria olivat paikalla syyskuussa pidetyssä kolmannessa yhteistyöpajassa Tampereella, jossa oli varattu runsaasti aikaa ohjaukseen pienryhmissä. Lisäksi mentorit antoivat vaihtelevasti yksilöohjausta syksyn aikana.

Mentoreille maksettiin pieni korvaus (á 500 €), mutta valtaosa työstä tapahtui vapaaehtoisena. Toimittajamentoreina toimivat:

- **Kristiina Markkanen**, free lance -toimittaja, Helsinki
- **Hanne-Mari Tarvonen**, free lance -toimittaja, Helsinki

- **Priska Autio**, toimittaja ja sisällöntuottaja, Vaasa
- **Pia Sivunen**, Radio Moreenin toimittaja; puheenjohtaja, Pirkanmaan journalistit, Tampere
- **Mari Uusivirta**, free lance -toimittaja, Tampere

Helsingin yliopiston viestinnän opiskelija **Marjukka Mäkelä** tuli mukaan työpajoihin aihepiiristä kiinnostuneena graduntekijänä, mutta osallistui myös jonkin verran osanottajien mentorointiin. Hän myös haastatteli graduunsa useita hankkeessa mukana olleita toimittajataustaisia maahanmuuttajia, sekä osanottajia että työpajojen puhujia.

Hankkeen tavoite

Tavoitteena oli:

- Parantaa maahanmuuttajien medialukutaitoa ja edistää heidän mahdollisuuksiaan seurata julkista keskustelua Suomessa.
- Parantaa ymmärrystä sananvapaudesta ja siihen liittyvistä vapauksista ja vastuista.
- Voimaannuttaa maahanmuuttajia käyttämään ilmaisunvapauden perusoikeuttaan ja lisätä heidän mahdollisuuksiaan osallistua julkiseen keskusteluun.
- Edistää toimittajien ja alan tutkijoiden verkostoitumista maahanmuuttajien kanssa sekä parantaa osapuolten keskinäistä ymmärrystä.

Tavoite saavutettiin (asteikolla 1–5; 1=huonosti, 5=erinomaisesti)

4

Keskeiset tulokset

Syyskuussa 2018 pidettyyn kolmanteen työpajaan mennessä kaikki koulutuksen osanottajat esittelivät yhden aiheen, jota he halusivat käsitellä tarkemmin. Kaikkien kohdalla suunnitelmat eivät ole johtaneet konkretiaan, mutta palautteen perusteella useimpien kohdalla koulutuksen tuloksena on syntynyt vähintäänkin suurempi ymmärrys suomalaisen median toiminnasta ja omista osallistumismahdollisuuksista sekä hyödyllisiä verkostoja toimittajamentorien, koulutusten muiden puhujien ja Vikesin henkilökunnan kanssa.

Ohessa katsaus osanottajien tuotoksista ja suunnitelmista koulutuksen aikana:

- Video Mahatma Gandhista: Mahatma Gandhi as a Migrant
<https://youtu.be/wlcGnTQafUQ>
 Osanottaja totesi koulutuksen rohkaiseen häntä videon teossa, ja hän arvosti erityisesti käytännön kuvausvinkkejä. Palautteesta innostuneena hän aikoo jatkossa tuottaa lisää videoita Youtube-kanavalleen.

- Seikkaperäinen blogikirjoitus koulutuksen toteutuksesta ja annista Migrants' voices in public debate – utilising freedom of speech in Finland <http://lauren-stevens.blogspot.com/2018/11/migrants-voices-in-public-debate.html> Osanottaja sai koulutuksesta myös tukea esiintymiselleen kesällä Yle Englishin All Points North -podcastissa Helsingin Pride-viikon aikana, kun hän keskusteli LGBT-temasta.
- Osanottaja, joka on taustaltaan toimittaja, teki tiivistä yhteistyötä mentori Kristiina Markkasen kanssa. He ideoivat yhdessä useita juttuaiheita ja mieltivät niille sopivia julkaisukanavia sekä työstivät myyntipuheita. Osanottaja tarjosi muuan muassa radio-ohjelmasarjaa Yle English -kanavalle.
- Video maahanmuuttajien mahdollisuuksista osallistua vaaleihin Suomessa. Osanottaja totesi vuoden lopussa, että ei ole ehtinyt edistää videota työkiireiltään (käsikirjoitus valmistui jo loppukesästä), mutta se on edelleen työn alla. Tavoitteena on julkaista video ennen kevään 2019 vaaleja.
- Artikkelisiitä, millaista on elää gaymiehenä ja muslimina Suomessa. Osanottaja on tehnyt aiheesta haastatteluja ja suunnittelee yhteistyötä Tampereen Setan kanssa.
- Osanottaja etsi koulutuksesta keinoja puuttua Espoon lastentarhoissa havaitsemaansa ruokahävikkiin. Mentori auttoi löytämään asiasta vastaavan ihmisen Espoon kaupungilla. Osanottaja toivoo jatkossa voivansa käsitellä aihetta esimerkiksi jonkun järjestön kanssa, yksin vaikuttamisen hän kokee liian työlääksi.
- Osanottaja kertoo saaneensa koulutuksesta rohkaisua julkiseen puhumiseen ja esiintymiseen, ja hän on jo osallistunut toisaalla vaikuttamiskoulutukseen. Hän suunnitteli myös kurssin aikana yhdessä toisen Vaasan seudulta tulleen osanottajan kanssa Unbounded-kanavaa, jonka tavoitteena olisi tarjota maahanmuuttajaisille tietoa ja rohkaisua oman äänen käyttöön.
- Maahanmuuttajia esittelevä videoprojekti Tampereen monitoimitalon kanssa. Projekti siirtyi eteenpäin.
- Osanottaja, toisen polven maahanmuuttaja, suunnittelee artikkelia valedmedian ja vihapuheen uhasta vähemmistöjen oikeuksille painottaen omaa taustaansa.
- Artikkelisiitä, millaisia ovat toisaalta suomalaisten, toisaalta hongkongilaisten nuorten käsitykset onnellisuudesta. Innoittajana on keväällä 2018 julkaistu tutkimus Suomesta maailman onnellisempaan maana. Osanottaja on syksyn aikana työstänyt artikkelia sekä Suomessa että Hongkongissa.
- Artikkelisiitä, kuinka kansainväliset korkeakouluopiskelijat voivat edistää Suomi-tuntemusta omassa kotimaissaan.

Osanottajien palautteessa toistuu tyytyväisyys toimittajamentoreiden antamaan tukeen, ja työpajatyöskentelyä on pidetty hyvänä koulutuksen muotona. Koulutukselle toivotaan myös jatkoa, esimerkiksi seuraavilla painotuksilla: yhteistyön jatkaminen mentorien kanssa, juttujen tai videoiden tekeminen yhdessä pienryhmissä ja rahoituksen hakeminen omien ideoiden toteuttamiseen.

Ohessa esimerkkejä palautteesta, joka koski kurssin toteutusta:

- "Everything worked well, especially the interactive and open approach."
- "Mielestäni kaikki toimi hyvin, kannattaa suosia tapaamiskerroilla workshoppeja jne."
- "I expected to learn about VIKES, how Finnish media differs from media in other countries, and how to participate in Finnish media. My expectations were exceeded."

- "I am overwhelmed by the support I got from the workshops."
- "Maybe shorter agenda that we can have more time in groups to brainstorm ideas and plans."
- "(Most useful for me was) the fact that we had mentors. Has helped me a lot in gaining self confidence and understanding how to reach my goals."
- "Mentors and Vikes people did great job in supporting the target group."

Myös toimittajamentorit pitivät kokemusta myönteisenä. Esimerkiksi Kristiina Markkanen toteaa saaneensa kurssin aikana itsekin paljon uusia näkökulmia ja oivalluksia. Kurssia käsitelleessä artikkelissa hän toteaa, että parasta olivat mukana olleet ihmiset. Hän toteaa: "Meillä on Suomessa vähän liian suuri yksin tekemisen eetos, ja se voi tuntua aika vaikealta muista kulttuureista tuleville."

Toinen mentori, Priska Autio, teki videon mentorointikokemuksestaan ja hän toteaa siinä, että kyse on vastavuoroisesta prosessista: vaikka lähtee itse mentoriksi, oppii itsekin paljon. Samalla videolla yksi Priskan mentoroitavista toteaa, että käytännön vinkkien lisäksi mentorintisuhte tarjosi hänelle tunteen yhteisöllisyydestä sekä rohkeutta toimia unelmien saavuttamiseksi.

Opittua Vikesissä

Sekä osanottajilta että mentoreilta saatiin palautetta siitä, että koulutus oli liian lyhyt. Vikesläistenkin mielestä hanke jäi tavallaan hieman kesken, sillä moni osanottaja sai projektinsa alkuun, mutta käytännön toteutus ja loppuun saattaminen olisi vaatinut vielä ohjausta ja yhdessä työskentelyä. Koulutuksen lyhyen keston ohella haasteena oli melko heikko sitoutuminen: ilmoittautuneita ja/tai vain yhteen työpajaan osallistuneita oli huomattavasti enemmän kuin koko koulutuksen suorittaneita.

Tämä koulutus oli suunnattu yleisesti maahanmuuttajille, pääsyvaatimuksena oli riittävä englanti. Käytännössä kaikki tiiviimmin koulutukseen sitoutuneet osanottajat olivat korkeakoulutettuja, mutta hyvin eri aloilta. Koska Vikesin työ keskittyy nimenomaan journalisteihin, ehkä jatkossa maahanmuuttajienkin parissa tehtävässä työssä kannattaisi toimia selkeämmin nimenomaan toimittajataustaisiin henkilöihin parissa ja pyrkiä vahvistamaan heidän rooliaan suomalaisessa mediassa. He voisivat myös toimia sananvapauden lähettiläinä omissa verkostoissaan ja tuoda muidenkin maahanmuuttajien ääntä kuuluviin. Nyt moni osanottaja olisi kaivannut oman viestintäprojektin toteuttamiseksi vielä enemmän käytännön viestintätaitojen opetusta.

Toimittajamentorien hyödyntäminen koulutuksessa oli ehdottomasti myönteinen kokemus. Jos jatkossakin käytämme vapaaehtoisia mentoreita, on heidän kanssaan sovittava entistä tarkemmin siitä, millaista panosta odotetaan. Toki nyt toteutetussa koulutuksessa kovin tarkkojen mentorintisuunnitelmien teko olisi etukäteen ollut mahdotonta, sillä osanottajajoukon lopullinen koko ja tarpeet tulivat esille vasta koulutuksen aikana.

Tulevaisuudessa olisi ideaalia saada vastaaviin hankkeisiin mukaan alusta asti yhteistyökumppaneiksi myös joitakin medioita, joiden toimittajat voisivat jalostaa ideoita julkaisukuntoon ja jotka tarjoaisivat kirjoituksille ja muulle materiaalille julkaisualustan.

Hankkeen julkaisut, artikkelit ja kirjoitukset

- Vikes.fi: Kirkkaita ideoita ja mahdollisuus auttaa – Vikesin mentorointiohjelma antoi paljon maahanmuuttajille ja vapaaehtoisille
<https://vikes.fi/mentorointiohjelma-antoi-paljon>
- Vikes.fi: Ääntä kuuluviin – videoita, tekstejä ja radio-ohjelmia maahanmuuttajien Suomesta
<https://vikes.fi/aanta-kuuluviin-videoita-teksteja-ja-radio-ohjelmia-maahanmuuttajien-suomesta>
- Vikes.fi: Työpajoissa etsittiin juttuaiheita: Maahanmuuttoa, moninaisuutta, demokratiaa ja ihmisoikeuksia
<https://vikes.fi/tyopajoissa-etsittiin-juttuaiheita-maahanmuuttoa-moninaisuutta-demokratiaa-ja-ihmisoikeuksia>
- Vikes.fi: Journalist and translator Abdi Musse Mohamud: "It is getting easier for immigrants to work in media"
<https://vikes.fi/journalist-and-translator-abdi-musse-mohamud-it-is-getting-easier-for-immigrants-to-work-in-media>
- **TULOSSA** Koulutukseen mentorina osallistuneen Priska Aution video, jossa hän kertoo kokemuksistaan

Summary In English

"Migrants' voices in public debate – utilizing freedom of speech in Finland" training was organized by The Finnish Foundation for Media and Development (Vikes) during the year 2018: project started in January and ended in December. The aim was to offer information and practical skills in order to enable migrants to take part into public discussion in Finland.

Themes covered were:

- What freedom of speech means in Finland – your rights and responsibilities
- How the Finnish media works and how news stories are born
- How to create contacts and get your stories published in Finnish media
- Practical skills for content production and communications e.g. how to make and find a suitable channel for your article, blog, podcast etc.

Workshops

Training consisted of three participatory workshops organized in Helsinki, Tampere and Vaasa. All together, eight workshops were held from April to November: first and second workshops in all three cities, and the third one in Tampere only, where all the participants were gathered. A closure session was held in Helsinki.

Contents of the workshops were as follow:

- **1st workshops** (Tampere, Helsinki, Vaasa) – Media literacy, Finnish media environment and journalistic guidelines in Finland
- **2nd workshops** (Tampere, Helsinki, Vaasa) – Rights and responsibilities related to freedom of expression, fake news, experiences from the migrant journalists working in Finland & researchers' views on migrants and minorities in the Finnish news media

- **3rd workshop** (Tampere) – Journalist mentors’ practical tips on how to conduct an interview, construct an interesting story, participate in a public debate and make smartphone videos as well as personal mentoring and guidance in small groups
- **Closure session** (Helsinki) – Concept of “for brown people by brown people” media by Ruskeat tytöt, feedback from the participants and their future plans & a guided tour in Päivälehti Museum.

Participants, mentors and other trainers

Participants were found via Vikes’s website and social media channels, and through various Facebook groups targeted for foreigners living in Finland. Requirements for the participants were a will to understand better Finnish media and to take part into public discussion, and a sufficient level of English, as training was held in English. The training was free of charge.

40 people signed up, but in the end only 12 persons participated actively. Participants came originally from Bangladesh, Brasil, China, Indonesia, Nigeria, Philippines, Ruanda, Vietnam and UK. Most of them had an academic education, but disciplines, as well as professional backgrounds varied a lot. Some of the participants had studied journalism and/or had journalistic work experience.

Trainers were experienced Finnish journalists, media experts and researchers. We had five journalist mentors, who were present in most workshops. Mentors both lectured and gave personal guidance on how to contact Finnish media, how to estimate newsworthiness of a topic and what could be possible channels to start writing/vlogging/podcasting, for example. In some cases, they offered mentoring also outside and after workshops.

Other trainers were experts from the Finnish Society of Media Education, the Union of Journalists in Finland and Ruskeat tytöt media, two journalists from the somali diaspora, and three media researchers from the Universities of Helsinki, Tampere and Lapland – as well as Vikes staff members. Mentors and some trainers were paid a small fee, but most of the work was done on a voluntary basis.

Feedback, outcomes and lessons learned

Judging by the feedback collected from the participants, best part of the training was the guidance and practical tips received from the journalist mentors. Participatory workshops were considered as a successful training method.

Original aim was, that participants could have produced an article, blog entry or vlog – and could have found a channel where to publish it. Most did not reach this goal. Yet all of those, who participated actively, found training useful. One of the positive outcomes was a better understanding of the Finnish media and the channels for citizens to enter into the public discussion, like blogs, vlogs or social media. Also possibility to network with mentors, other trainers and Vikes’s staff was valued high.

Journalist mentors gave positive feedback, too, and they found working and sharing ideas with the migrants inspiring, educational and useful for their future work.

Both participants and mentors criticized the length of training: it was too short. Due to that, many wished continuation in some form – for example possibilities to continue mentor–mentee relationship or working together in workshops.

We in Vikes agree: many participants had really good and feasible ideas on how to rise migrants' voices into public debate. It would have required more time and more workshops to really proceed from ideas to more concrete action.

Examples of the ideas and/or concrete steps:

- A video: Mahatma Gandhi as a Migrant – published in participant's own YouTube channel <https://youtu.be/wlcGnTQafUQ>
- An article about muslim gays living in Finland – interviews done, possible cooperation with SETA Tampere
- A short video highlighting the importance of democracy and encouraging people living in Finland to use their right to participate in democratic processes – manuscript ready
- "Unbounded", a platform for blogs, vlogs and social media to empower migrant women in Finland – detailed plan done.
- A radio programme about transgender rights in Finland – the participant visited All Points North podcast by Yle English during Helsinki Pride week, and discussed about LGBT issues in Finland from foreigners' point of view
- An article on topic "What is happiness, viewpoints from Finnish and Hong Kong millennials" – background work done in both countries.

Another big challenge was weak commitment from participants' side. There were much more enrolled persons or those who only took part in one workshop, than those who went through the whole training as planned. One reason might be, that most of the participants had no previous experience on journalism, and expectations were maybe too high.

In the future, Vikes will concentrate more on migrant journalists, as journalism and media are in the core of our expertise. For example, by supporting migrant journalists to enter Finnish media, Vikes can have an impact on shaping more polyphonic public discussion.

One of the most positive outcomes, from organizer's point of view, was working with voluntary journalist mentors – co-working was fruitful for both migrants and Finnish journalists. If and when Vikes continues to work with voluntary journalists in the future, even more emphasis must be put on detailed planning and sharply defined responsibilities, as people are contributing their time and professional expertise pro bono.